

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet hrvatskih studija

Na temelju članka 4. stavka 3. točke 3. Zakona o visokome obrazovanju (Narodne novine, broj 119/22), članka 29. točke 18. Statuta Fakulteta hrvatskih studija Fakultetsko vijeće Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu na 68. sjednici održanoj 16. listopada 2023. donijelo je

O D L U K U

- I.** Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu prihvaća prijedlog uspostave institucijskoga projekta pri Znanstvenome zavodu pod nazivom *Ubijena i ranjena djeca u Domovinskomu ratu*.
- II.** Očekivano trajanje projekta je pet godina.
- III.** Za voditeljicu projekta imenuje se izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić.
- IV.** Za suradnike na projektu imenuju se:
 1. doc. dr. sc. Mijo Beljo
 2. doc. dr. sc. Krešimir Bušić
 3. doc. dr. sc. Vladimir Šumanović
 4. dr. sc. Jadranka Pavić
 5. Tomislav Brandolica, mag. hist., arhivist
 6. Marko Brtan, mag.
 7. Domagoj Đerek, mag.
 8. Danijel Jurković, mag.
 9. Tatjana Štimac, mag.
 10. Mate Krajina, ing.
 11. Vlado Čutura, novinar
- V.** Voditeljica projekta predat će prodekanu za znanost izvješće o zatečenome stanju na projektu i plan rada u roku od tri mjeseca.
- VI.** Voditeljica projekta podnositi će prodekanu za znanost jednom godišnje izvješće o provedbi projekta.
- VII.** Predlažu se ustanove s kojima se mogu sklopiti sporazumi o suorganizaciji institucijskoga projekta:
 1. Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskoga rata
 2. Ministarstvo hrvatskih branitelja Republike Hrvatske
 3. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske
 4. Ravnateljstvo civilne zaštite Republike Hrvatske
 5. Glas Koncila
 6. Zajednica udruga hrvatskih civilnih stradalnika Domovinskoga rata

VIII. Predloženim partnerskim ustanovama voditeljica projekta će u razumnom roku uputiti pismo namjere za sudjelovanjem u realizaciji projekta. Fakultet hrvatskih studija putem Znanstvenoga zavoda preuzeo bi obvezu organiziranja prvih radnih sastanaka.

O b r a z l o ž e n j e

Fakultet hrvatskih studija je znanstveno-nastavna institucija koja se profilirala na hrvatskoj akademskoj platformi kao pokretač novih koncepata unutar nastavnih studijskih programa i u sklopu inovativnih interdisciplinarnih znanstvenih istraživanja u duhu humboldstovskoga visokoga učilišta. Javnost i struka prepoznali su te napore što se najbolje vidi iz podataka o dobroj popunjenosti upisnih kvota na studijskim programima. Međutim, da bi Fakultet hrvatskih studija i dalje ostalo prepoznatljiv, ali i institucija koja reagira na aktualna društvena pitanja unutar hrvatskoga društva i akademske zajednice, nužno je raditi i na znanstveno-istraživačkome području. Unazad dvije godine vidljiv je veliki pomak upravo na tome polju, no to je trend koji svakako treba nastaviti.

U proljeće 2019. godine tim znanstvenika i zainteresiranih stručnjaka sudjelovao je u organizaciji i realizaciji znanstvenoga simpozija „Otvaranje imenika – ubijena i ranjena djeca u Domovinskom ratu“ s naglaskom na dosadašnja historiografska istraživanja i javne prijemore. Simpozij se održao u Franjevačkome samostanu sv. Vlaha u Pridvorju u Konavlima od 4. do 6. travnja 2019. godine. Institucionalno, cijelu ideju su tematski osmislili i organizirali Zagrebački institut za kulturu zdravlja, (tada) Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zajednice udruga hrvatskih civilnih stradalnika i Franjevački samostan, a pod visokim pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović.

Interdisciplinarnost, ali i potrebitost produblivanja stjecanja znanja i novih spoznaja o navedenoj temi potvrđena je 24. listopada 2019., kada u Knjižnici Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu održan znanstveni skup pod istim nazivom, ali u sferi psihološkoga definiranja teme kroz Sekciju pružanja psihološke pomoći.

Simpozij je održan kao nastavak Povijesne sekcije istoimenoga znanstvenoga skupa što ukazuje na veliki interes stručnjaka i javnosti u sudjelovanju obrade navedene teme, ali i na činjenicu kako se prvi zaključci u okviru širega društvenoga konteksta tek donose.

Rat se proučava s različitih stajališta, od vojnoga djelovanja, politike, diplomacije, društva, gospodarstva, medicine, kulture, ljudskih gubitaka i demografije u ratnom stanju. U sklopu istraživanja hrvatske historiografije, a s obzirom na činjenicu da su to procesi i događaji koji se odvijaju gotovo istodobno, ne možemo biti zadovoljni kvalitetom tema posvećenih djeci u ratu, pa čak niti njihovom kvantitetom. Domovinski rat doveo je djecu na području Hrvatske u kontakt s ratnom agresijom i nasiljem gdje djeca kao civili nisu u pozadini ratnih zbivanja nego su u središtu ratne bojišnice.

Opća skupština Ujedinjenih naroda usvojila je 20. studenoga 1989. Konvencije o pravima djeteta (Rezolucija br. 44/25) koje su nadopunile postojeću Deklaraciju o pravima djeteta te ju postavili na višu razinu izvršne dosljednosti. Zemlja potpisnica Konvencije bila je i Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (od 18. prosinca 1990.), pa je potrebno znanstvenim pristupom utvrditi kršenje navedenih odredaba, o čemu do sada u sklopu historiografskih ili pravnih istraživačkih projekata nije bilo govora. Ovaj segment istraživanja nužan je u smislu ostvarivanja pravne zadovoljštine subjekata koji su direktno pogođeni jednom od najvećih tragedija ratnih zbivanja, pa je u tom smislu, moguće i uključivanje tima pravnih stručnjaka u nekoj od razvojnih faza projekta.

Znanstvene teme koje su na dva spomenuta skupa obradili znanstvenici istaknutih znanstvenih, znanstveno-nastavnih i drugih institucija su:

- Natko Martinić Jerčić/Ante Nator, „O broju poginule djece u RH u Domovinskom ratu – izvješća i trenutno stanje baze podataka“;
- Josip Jurčević, „Na prvoj crti- stvaranje prvih evidencija civilnih žrtava: metodologija i kronologija“;
- Vlatka Vukelić/Vladimir Šumanović, „Devijacije u istraživanju broja i okolnosti stradavanja djece tijekom Domovinskog rata - primjer Sisačko-moslavačke županije“ ;
- Mihovil Biočić/Marija Tupanović, „KBC Split“ u Domovinskom ratu;
- Janja Sekula /Ana Filko, „Djeca stradala u Domovinskom ratu - Slavonski Brod“;
- Josipa Maras Kraljević, „Petrijnski zločin: obitelj Kozbašić“;
- Marija Orlić Šumić, „KBC Zagreb u zbrinjavanju ranjenika u Domovinskom ratu s osvrtom na ranjenu djecu“;
- Krešimir Bušić, „Djeca u Domovinskom ratu – primjer Vukovar“;
- Blaženka Peradenić-Kotur/Hrvoje Špac, „Izvori informacija o stradanjima djece u Domovinskom ratu: prinosi Zbirke građe o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu“;
- Hrvoje Mandić/Danijel Dragičević/Boris Kožul, „Ubijena i stradala hrvatska djeca u Hercegovini 1992.-1995.“;
- Željko Raguž, „Ubojstvo osmero djece 1993. godine u Vitezu, u ratu u Središnjoj Bosni“;
- Dražen Švigelj/Kruno Šarić, „Ubijena i ranjena djeca u Domovinskom ratu evidentirana u Medicinskom centru Vinkovci (od 2. svibnja 1991. do 15. svibnja 1992. godine)“;
- Vlatka Vukelić, „Ukradeno djetinjstvo – djeca ubijena u Domovinskom ratu“;
- Branka Kandić Splavski, „Trauma, gubitak, žalovanje“;
- Marijana Braš, „Sekundarna traumatizacija“;
- Dario Vučenović, „Djeca Domovinskoga rata: povijesno-psihološka perspektiva“;
- Ljerka Pavković, „Ljubav prema Domovini i čovjeku“ – Svjedočanstvo;
- Jelena Maričić, „Logoterapijski pristup patnji nakon smrti djeteta“;
- pater Mijo Nikić, „Važnost duhovnosti u oporavku“;
- Lovorka Brajković, „Je li moguć posttraumatski rast nakon gubitka djeteta?“.

Uz veliki broj relativno poznatih činjenica izneseni su i neki novi podaci, no oni posebice upućuju na društvenu klimu koja onemogućava uspješan oporavak žrtvama Domovinskoga rata. Primjerice, slučaj djevojčice koja je smrtno stradala u Borovu Selu tijekom Domovinskoga rata, a čiji su dvojica od četiri ubojica nakon mirne reintegracije bili zaposleni u hrvatskoj policiji.

Osim nepovoljne društvene klime, tijekom rasprava po određenim temama utvrđen je niz problema s kojima se znanstvenici na terenu susreću. Statistički i ostali podaci koji su zbog ratnoga vihora neujednačeni, nedostupni ili nestali, često dodatno otežavaju istraživanja. Međutim, uzimajući u obzir da je u istraživanju dječjih žrtava u Domovinskome ratu uspomena na nemile događaje još živa, a vremenski odmak relativno malen, očevidci tih strahota i obitelji spremni su iznijeti svoja sjećanja, pa ovdje ovakav sekundarni povijesni/psihološki/pravni izvor postaje često presudan prilikom stvaranja zaključaka. Na toj osnovi, s takvim spoznajama znanstvenici se i dalje susreću s mnogim pitanjima, nadopunama, ali i osobnim svjedočanstvima, što je metodološka rijetkost, koja se često i ne vrjednuje dovoljno. Kao jednu od zanimljivosti na simpoziju u Pridvorju treba istaknuti kako su sudionici simpozija, zbog iznimne interakcije između publike i predavača mogli nadopuniti ili potvrditi podatke koje su iznosili u živoj, argumentiranoj raspravi koja je ukazala na sve probleme s kojima se istraživači suočavaju na terenu, prilikom pokušaja analize i sumiranja podataka.

Danas možemo zaključiti da je Domovinski rat kao povijesna tema relativno dobro zastupljen u hrvatskoj historiografiji. Međutim, ne možemo biti zadovoljni kvalitetom tema posvećenih djeci u

Domovinskom ratu, pa čak niti njihovom kvantitetom. Domovinski rat doveo je djecu na području Hrvatske u kontakt s ratnom agresijom i nasiljem gdje ona nisu u pozadini ratnih zbivanja nego su gotovo središte bojišnice.

Djeca Republike Hrvatske bila su uključena u ratna zbivanja fizički, psihički i emocionalno, jer je granična crta obrane bila protegnuta na više stotina kilometara te su djeca bila neposredno uz bojišnicu promatrajući rat koji je bio sveprisutan. Organiziran je proces evakuacije ili izmještanja djece i tek treba utvrditi posljedice koje je ostavio na hrvatsku djecu. Osjećaj odvojenosti od obitelji i prijatelja ili vlastite države, tek treba postati tema istraživanja hrvatskih povjesničara i sociologa.

Prema podacima koje je prikupila Zajednica udruga hrvatskih civilnih stradalnika Domovinskoga rata od agresorskih snaga je tijekom Domovinskog rata ubijeno 402 djece u Hrvatskoj, a u Bosni i Hercegovini i nekoliko puta više. Samo u Slavonskom Brodu ubijen je jedan razred, njih 29 s imenom i prezimenom, zatim u Dubrovniku, u Zadru, Osijeku i drugdje. Znanstveni simpoziji ukazali su i na neke druge prizme oko brojnosti poginule i ubijene djece, ali je zajednička namjera svih stručnjaka da se poštuje ime žrtve s imenom i prezimenom te da se otvori zaboravljeni Imenik i pruži pomoć subjektima direktno involviranim u tragične događaje.

Također, jasno je podatkovno prezentirano kako je u Domovinskome ratu na području Republike Hrvatske ranjeno više od 1200 djece, a opisani su i neki teži slučajevi ranjavanja kao i svakodnevni naponi liječničkih ekipa u svekolikom pružanju pomoći direktnim stradalnicima ratnih zbivanja, kao i mnogim kroničnim bolesnicima, kojima je uobičajena njega i liječnička skrb bila onemogućena. Nacionalna samobitnost i državna opstojnost hrvatskoga naroda očitovala se u pobjedi hrvatskoga naroda i hrvatskih branitelja u pravednom, legitimnom, obrambenom i oslobodilačkome Domovinskome ratu kojim je hrvatski narod iskazao odlučnost i spremnost za uspostavu i očuvanje Republike Hrvatske kao samostalne i nezavisne, suverene i demokratske države. Za to je plaćena iznimno skupa i nezaboravljiva cijena, čak i dječjim žrtvama. Počinitelji zločina nad djecom mahom nisu podvrgnuti sudu, a kako ratni zločini po međunarodnome i domaćem pravu ne zastarijevaju, za utvrđivanje povijesne istine i privođenje počinitelja pravdi još uvijek nije kasno. Ono što bi trebao biti minimum naše ljudske i znanstvene obveze je vidljiv iskaz pijeteta dječjim žrtvama i njihovim obiteljima, za što smo odgovorni kao pojedinci i institucije.

Relativizacija pojedinih pitanja iz Domovinskoga rata danas je među dijelom stručnjaka ustaljena praksa, što za sobom može vući nesagledive posljedice. Ne ulazeći ovdje u pitanja direktnih uzroka i posljedica moramo postaviti hipotezu i potom obraniti tezu o velikom broju dječjih žrtava u agresiji izvršenoj na područje Republike Hrvatske. Nužno je istaknuti procese koji su prethodili tim ubojstvima te kroz to i činjenicu kako je ratno stanje civilima bilo nametnuto. Unatoč velikom broju zabluda o tome kako su hrvatski krajevi prošli globalnu tranziciju normalnu za postkomunističko razdoblje, treba nastojati odagnati svaku sumnju o tome kako je Republika Hrvatska, iako primarno sa željom da mirnim putem riješi pitanje vlastite samostalnosti i suverenosti, ove postavke u konačnici ostvarila, ali s velikom žrtvom i nametnutim ratom. Baršunasti razvod, iako pokušavan od strane hrvatske politike i diplomacije, ovdje nije bio model ulaska u demokratsku Europu, a kao direktna posljedica toga je velik mortalitet civila/djece u ratu koji slijedi. U ovome projektu cilj je opisati okolnosti stradavanja ubijene djece i dati pouzdan broj o stradalnicima tako doprinijeti ukupnom razumijevanju Domovinskoga rata.

Do sada izneseni podaci na znanstvenim skupovima dali su pokretački zamah u historiografskome i psihološkome pristupu obrade navedene teme, no osim povjesničara i psihologa, očito je koliko je nužna suradnja oko definiranja pojedinih podataka između, primjerice, povjesničara i liječnika.

Iz zaključka kako je potrebno šire sudjelovanje znanstvenika i stručnjaka zainteresiranih za ovu temu, kako onih koji su se bavili konkretnim slučajevima stradavanja djece u prvoj polovici devedesetih godina XX. stoljeća, tako i onih koji se trebaju baviti njihovim posljedicama, cilj nam je nastaviti ova istraživanja na široj projektnoj platformi.

Primjerice, još uvijek nemamo sumirane relevantne podatke o 219 djece koliko ih je bilo zatočeno u srpskim koncentracijskim logorima, a ne postoji niti ažurirana baza podataka koja bi pratila pronalazke 15 djece koja se još uvijek vode kao nestala.

Cilj projekta bio bi i osvijestiti činjenice u široj hrvatskoj i međunarodnoj javnosti o velikom broju ubijene djece u Domovinskome ratu. Kroz to, bilo bi važno istaknuti kako suvremena Republika Hrvatska nije samostalan suvereni društveni subjekt nastao kao posljedica kraja Hladnoga rata mirnim putem, već kako je ovo mlada država koja je nastala i na dječjoj nevinoj žrtvi, odnosno ubojstvu djece.

Polazišne istraživačke točke trebale bi definirati položaj ubijenog, nestalog, ranjenog zatočenog i bolesnog djeteta za vrijeme Domovinskoga rata. Ovdje donosimo taksativno navedene ciljeve koji bi trebali biti ostvareni kroz prvu fazu istraživanja unutar dvije godine:

1. Ujednačiti istraživačku metodologiju ovisno o polju istraživanja.
2. Izraditi standardizaciju i kategorizaciju dječjih žrtava obrambenog Domovinskoga rata (od 0 do 18 godina).
3. Načiniti analizu zakonske osnove o ubijenoj, nestaloj, ranjenoj i zatočenoj djeci u RH kao žrtvama rata.
4. Analizirati temelj da se ubijenoj i nestaloj djeci prizna status poginuloga i nestaloga djeteta.
5. Izraditi prijedlog da se ranjenoj djeci tijekom Domovinskog rata, kao i ranjenoj djeci po svršetku Domovinskoga rata, a čije je ranjavanje njegova izravna posljedica (zaostale eksplozivne naprave), prizna status ranjenog branitelja.
6. Izraditi prijedlog kojim se preminulome djetetu od posljedica ne mogućnosti liječenja za vrijeme ratnoga djelovanja prizna status žrtve Domovinskoga rata (dijabetes, zloćudne bolesti, kronična dijaliza, psihotraume i slično).
7. Ukazati na nužnost nadopune nastavnih kurikuluma s temom ubijene i ranjene djece u Domovinskome ratu.
8. Raditi na promicanju 1. listopada kao spomendana (Sveta Mala Terezija) na svu djecu stradalu u Domovinskome ratu.

Kraj prve faze opsežnih istraživanja bio bi popraćen prezentacijom rada široj javnosti u obliku znanstvene i stručne publikacije.

Druga faza projekta sublimirala bi prikupljene institucionalne i terenske podatke te po svome isteku 2028. završila s objavom tzv. Imenika ubijene djece. Razvidno je kako bi najveći dio vremena u ovoj fazi bio posvećen radu na terenu i neposrednoj komunikaciji i kontaktu s članovima obitelji ubijene djece te relevantnim institucijama koje djeluju na području njihova stradavanja.

Svi prikupljeni podaci bit će korišteni samo za znanstvenog sumiranja i donošenja znanstvenih zaključaka, dok etičnost postupka nalaže zaštitu osobnih podataka ubijenih koje bismo obradili. U ovoj fazi istraživanja, ono bi se gradilo na kvantitativnim, ali isključivim pouzdanim podacima, koje jedino Državna uprava može podastrijeti.

Stoga bi jedan od ukupnih ciljeva bio stvaranje inicijative da se u istraživanje ove teme uključe i državna tijela, možda i sama Vlada Republike Hrvatske, čime bi se omogućio neometan pristup kvalitetnim informacijama.

Kako bi se navedene ideje mogle ostvariti, Fakultetu hrvatskih studija nužna je stručna pomoć i osposobljeni znanstvenici i stručnjaci koji se fragmentarno već bave ovim istraživanjima u svom znanstvenomu i(li) stručnom radu.

Troškovi istraživanja u ovoj fazi nastojali bi se ostvariti kroz otvorene institucijske natječaje na koje će projektnim sadržajem biti moguće prijaviti se kroz navedeno petogodišnje razdoblje. Ne treba isključiti ni mogućnost donacija.

Radi obujma terenskih istraživanja i ostvarivanja osobnih kontakata sa subjektima koji su kroz istraživanje nužni kao svjedoci vremena i događaja, ali i kronološkoga obilaska institucija u sklopu ureda državne uprave i raznih institucionalnih policijskih ispostava ili onih vezanih uz Ministarstvo hrvatskih branitelja, bilo bi nužno zaposlenje barem dvoje mladih asistenata ili stručna suradnika za vrijeme trajanja projekta. Oni bi bili vezani isključivo za rad na projektu te bi svojim radom odgovarali voditeljici projekta i čelniku ustanove koji ih angažira. Iako predloženi suradnici ne moraju biti poslovno vezani za projekt, važno je da imaju institucionalnu legitimaciju koja će im omogućiti rad u ime projekta, a time i u ime Fakulteta hrvatskih studija i Znanstvenoga zavoda.

Zbog svega navedenoga odlučeno je kao u izrjeci.

KLASA: 640-01/23-2/0016
URBROJ: 380-1/1-23-0013
U Zagrebu, 16. listopada 2023.

o. d. dekana

prof. dr. sc. Mario Grčević

Dostaviti:

1. Imenovani
2. Prodekan za znanost
3. Predstojnik Znanstvenoga zavoda
4. Djelatnici Znanstvenoga zavoda
5. Služba za znanost i projekte
6. Pismohrana